

Михайло Якович Рудинський

Біобібліографічний покажчик

Інститут археології Національної Академії наук України
Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України і
Українського товариства охорони пам'яток історії та культури
Центр охорони та досліджень пам'яток археології
управління культури Полтавської облдержадміністрації

Михайло Якович Рудинський (1887-1958)

Біобібліографічний покажчик

Київ-Полтава
"Археологія"
2001

УДК 016:930.26
ББК 63 (4 УКР.) Г + 79 Укр Г
М 69

М69 Михайло Якович Рудинський (1887-1958): Біобібліографічний покажчик / Укладачі Шовкопляс І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І. — Київ-Полтава: ВЦ "Археологія", 2001. — 32 с.: іл. — (Інститут археології Національної Академії наук України. Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської обласдержадміністрації).

Бібліографічний покажчик містить реєстр наукових праць видатного українського археолога, музейника, пам'ятоохоронця і громадянина, одного з керівників української археологічної науки другої-третьої чверті ХХ ст. М.Я.Рудинського (1887-1958), перелік основних праць, де висвітлені наукова діяльність і творчий шлях вченого, його автобіографія.

Дослідник пам'яток первісної археології України, один із перших директорів Полтавського краєзнавчого музею, вчений секретар Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН та Інституту археології АН України, залишив яскравий доробок у царині вивчення найдавнішого минулого Східної Європи доби кам'яного віку, енеоліту і бронзи, раннього заліза та середньовіччя. М.Я.Рудинський — один із фундаторів вітчизняного пам'ятоохоронництва і музеєзнавства, видавець і редактор.

Видання призначене для археологів, істориків, працівників музеїв, викладачів і студентів вузів, краєзнавців.

Укладачі — **Шовкопляс І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І.**

Рецензенти — доктор історичних наук **Нестуля О.О.**
доктор історичних наук **Сухобоков О.В.**
кандидат історичних наук **Тітова О.М.**

Друкується за рішенням Вченої ради Центру пам'яткознавства
Національної Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток
історії та культури від 22 листопада 2001 р. (прот. №8).

ISBN 966-7628-10-8

© Укладання: Шовкопляс І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І., 2001
© Оригінал-макет: ВЦ "Археологія" ЦОДПА, 2001

Михайло Якович Рудинський
(02.10.1887 - 23.06.1958)
Мал. Є. Пупті, 1992 р.

АРХЕОЛОГ, ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ, МУЗЕЙНИК, ГРОМАДЯНИН

Михайло Якович Рудинський (1887-1958) — відомий український археолог, історик мистецтва, музейник, пам'яткоохоронець, один із керівників української археологічної науки та національного пам'яткоохоронництва 1920-1950-х рр., доктор історичних наук, професор близько 10 років свого життя віддав Полтаві. М.Я.Рудинський — голова Педагогічного бюро Полтавського губернського земства, фундатор міської Картинної галереї — сучасного Полтавського художнього музею, ініціатор створення першого педагогічного журналу в Полтаві — "Нова школа", фундації Українського університету в Полтаві, згодом Інституту народної освіти, один з найдіяльніших директорів Полтавського краєзнавчого музею, видавець, організатор охорони пам'яток історії та культури на Полтавщині, а перш за все — громадянин, людина кришталевої чесності і найширшого серця, палко закохана у рідне Поворскля. То й не дивно, що серед кола його друзів і сподвижників ми зустрічаємо всевітньо відомі імена, які історія навіки пов'язала з Полтавою, — Володимир Короленко, Володимир Вернадський, Валдим Щербаківський, Микола Гавриленко, Володимир Щепотьєв та ін.

Наведемо кілька рядків з біографії одного зі славетних полтавців, яким М.Я.Рудинський вважав себе до останніх днів життя.

Михайло Якович Рудинський народився 14 /27/ жовтня 1887 року в невеличкому повітовому містечку Охтирці на сучасній Сумщині, в родині земського лікаря. Освіту отримав у Охтирській гімназії, продовживши навчання в Петербурзькому, згодом Харківському університетах. Вир революційних подій 1905 року захопив юнака романтикою боротьби і поезії, та з часом політичні уподобання змінилися пристрастю до науки.

"Моє дитяче захоплення археологією, в його чисто хлоп'ячій формі, ... прийшло без найменших сторонніх впливів. Його джерелом була глибока любов до природи, яку збудили в мені наш дід, Охтирка і незрівнянні своїми враженнями ті чудові околиці, любов, що з нею прожив я все своє життя".

М.Я.Рудинський захистив магістерську дисертацію про неолітичні пам'ятки Середнього Поворскля, видавши згодом на цю тему свою першу наукову статтю в Полтаві 1919 року. Подальший життєвий шлях вченого проліг через Путівль, Переяслав, Київ та Петроград, де молодий педагог у середніх навчальних закладах прищеплював учням любов до батьківщини і вітчизняної історії, знайомився і співпрацював з корифеями української науки та культури, вів розкопки у численних експедиціях, подорожував.

На хвилі національного піднесення 1917 року М.Я.Рудинський повертається до рідної домівки, а восени того ж року переїжджає до Полтави. Родина Рудинських — Михайло Якович і його рідні сестри Марія Яківна та Євгенія Яківна (Савицька), оселилася на квартирі на садибі лікаря Бодаговського (сучасна вул. Короленка, 1), поряд із будинком відомого письменника-демократа В.Г.Короленка. З його родиною вчений та вірні супутниці, помічниці подвижника науки і музейництва, підтримували найбільш дружні і теплі стосунки. Сестри все своє життя залишалися поряд з братом, поклавши всі сили на оltар розвитку української культури, науки, музейної справи. Як згадує юна помічниці родини, Є.О.Супруненко (Калейникова), у залі будинку, біля каміну часто збирався весь інтелектуальний цвіт Полтави. Часто бували тут і митці, і відомі вчені, і студенти. А на веранді і в приміщенні під нею все було заставлене коробками з кременями, численними черепками неолітичної та бронзової доби, з якими працював після служби Михайло Якович, готуючи статті і звіти, описи колекцій для передачі їх до музею.

В місті М.Я.Рудинський обіймає посаду завідуючого Педагогічним бюро Полтавського губернського земства, поринає у видавничу діяльність, стає членом наукових товариств, зближується з яскравим колом широко відомих діячів української науки — Василем Бучневичем, Костем Моценком, Іваном Павловським, Левом Падалкою та ін.

Любов до старожитностей приводить Рудинського до Народного музею Полтавщини (таку назву мав тоді Полтавський краєзнавчий музей), до головування у Губернському комітеті охорони пам'яток старовини та мистецтва.

Збереження історико-культурних цінностей, пам'яток, формування музейних збірок захоплюють М.Я.Рудинського, не залишаючи часу ні на особисте життя, ні на можливість використати кон'юнктуру у просуванні по службі. 1919 року молодий учений створює картину галерею — Галерею мистецтв губернського музею (попередника Полтавського художнього музею), бере участь у формуванні Полтавського губернського архіву, майбутньої обласної бібліотеки. Саме в цей час і з'являється його перша брошура — "Архітектурне обличчя Полтави", яка серед численних видань початку ХХ ст., присвячених історії пам'яток та архітектурі Полтави, становить особливий інтерес як перша фахова праця про архітектурні пам'ятки міста та робота з оригінальною для того часу постановкою теми дослідження. До того ж, вона була ілюстрована яскравими малюнками художника Федора Рожанківського.

Поява окремих розділів книги у демократичному, національного спрямування полтавському часописі "Рідне слово" одразу ж викликала серед інтелігенції крайового центру жваве обговорення, протилежні оцінки та думки, але нікого не залишила байдужим до поставленої проблеми збереження культурно-історичної, насамперед, архітектурної спадщини рідного міста. Попри події бурхливого 1919 року, громадськість була поставлена перед дилемою — знищення чи збереження "екологічного середовища" культури Полтави, а науковці міста мали погодитися з появою в їх середовищі нової яскравої особистості — громадянина, пам'яткоохоронця, археолога, краєзнавця і музейника Михайла Яковича Рудинського.

"Співцем ампірної Полтави" назвав М.Я.Рудинського перший рецензент книги, український археолог Олександр Тахтаї. Не забарилися відгукнутися про видання й відомі столичні науковці — Федір Ернст та Стефан Таранушенко.

Обмаль коштів на наукову і збиральницьку діяльність, хвиля перших репресій, що не обминала родину Рудинських, не зломил археолога і пам'яткоохоронця. У найскладніший час він стає заступником, а з 1922 року — директором Центрального пролетар-

ського музею Полтавщини. Разом із Миколою Гавриленком, Костем Мощенком, Валентином Николаєвим та Вадимом Щербаківським створює експозицію центрального музейного осередку Полтавщини, переобладнує будинок Полтавського губернського земства під музей, консультує музейне будівництво в межах історичної Полтавщини, очолює пам'яткоохоронну діяльність у колишній губернії.

На 1922-1924 рр. припадає найбільш плідний період польових археологічних і етнографічних досліджень музею, очолюваного вченим. Нові відкриття та переосмислення діяльності попередників закладають підвалини успішної видавничої, наукової роботи музею, що стала взірцевою для всієї України.

Принципове ставлення до виконання власних обов'язків, авторитет М.Я.Рудинського як вченого й інтелігента починають турбувати представників влади. Зміна керівництва в Полтаві 1924 року призвела до пошуку нових виконавців, "лояльних" до вимог більшовицького "культурного виховання мас". Рудинського звільняють з посади директора музею, направивши туди члена ВКП(б), мало не віддавши під слідство за приписані гріхи.

Та М.Я.Рудинський вже був надто відомою особистістю в Україні. Його запрошують до Лаврського музейного містечка у Києві, Історичного музею. 1924 року він обирається вченим секретарем Всеукраїнського археологічного комітету Всеукраїнської Академії Наук, до 1928 року очолюючи наукову діяльність в галузі стародавньої історії та археології в республіці. В 1928-1933 рр. він працює науковцем Кабінету антропології ВУАН, проводячи чи не наймасштабніші на Україні польові археологічні дослідження — вивчення пам'яток кам'яного, мідного та бронзового віку, організовує діяльність Дніпробудівської експедиції Наркомосвіти України, що є надзвичайно вагомою часткою вітчизняної археологічної наукової пам'яткоохоронної спадщини.

В ході своїх досліджень М.Я.Рудинський часто повертається на Полтавщину. Ось далеко не повний перелік населених пунктів краю, де він розвідки чи розкопки вчений: Кантемирівка, Макухівка, Мачухи та Орлик у Поворсклі; Старий Орлик, околиці сучасного Комсомольська, Градизьк та Максимівка на Дніпрі; Баранівка і Шишаки на Пслі; Журавка у Посуллі та ін.

Під час розгрому наукових кадрів в Україні М.Я.Рудинського 1934 року було вислано поза її межі. Лісопал за Котласом, контора облспоживспілки та обласний музей у Вологді були його місцем роботи до 1944 року. Хоча М.Я.Рудинський не полишає наукової і пам'яткоохоронної діяльності. 1944 року вчений, на запрошення Академії наук України, повертається до Києва, де займає посаду вченого секретаря Інституту археології АН УРСР.

1948 року М.Я.Рудинському присвоєно науковий ступінь доктора історичних наук. Правда, після цього йому довелося ще захистити й кандидатську дисертацію. У 1950-х рр. Михайло Якович очолював відділ первісної археології цього ж Інституту. Активно вів польові дослідження, в т.ч. і на Полтавщині, зберіг, описав і опублікував унікальний комплекс петрогліфічних малюнків Кам'яної Могили поблизу Мелітополя у Приазов'ї. Завдяки енергійним зусиллям літнього вченого у складі групи фахівців вдалося довести представникам певних урядових кіл недоцільність створення у нижній течії річки Молочної чергового "рукотворного моря", що мало знищити не тільки Кам'яну Могилу, а й чудовий історичний степовий ландшафт, родючі чорноземи Мелітопольщини.

До останніх років життя М.Я.Рудинський підтримував зв'язок з Полтавою, опікувався станом її музейних збірок, відбудовою архітектурного обличчя міста.

Помер М.Я.Рудинський 23 червня 1958 року, похований на центральній алеї Байкового кладовища в Києві разом із сестрою Є.Я.Рудинською (Савицькою) (1885-1977) — відомим літературознавцем, перекладачем і музейником. Над їх могилою стоїть скромна гранітна стела з написом: "Михайло Рудинський — археолог".

Понад 30 наукових робіт дослідника, присвячених Полтавщині, залишилися нам чи не найбільш ґрунтовним пам'ятником його непересічній діяльності, а серед них — кілька брошур, що поклали початок широко відомій краєзнавчій видавничій діяльності в Полтаві початку ХХ століття, стали першими путівниками по музейних закладах.

У Полтаві вже кількома штрихами увічнена пам'ять М.Я.Рудинського. Тут навесні 1987 року відбулася одна з перших у колишньому СРСР представницьких наукових конференцій, присвячена 100-річчю від дня народження вченого — свого часу репресованого. Тоді ще з острахом ставилися до проведення подібних заходів і видання тез доповідей на такі теми. Але вже через кілька років з'явилися в експозиціях Полтавського краєзнавчого та Художнього музеїв розділи експозицій, присвячені М.Я.Рудинському. У Мелітополі, на Кам'яній Могилі встановлена меморіальна дошка на місці роботи експедиції, очолюваної вченим. Сподіваємося, що встановлення меморіальної дошки на будинку, де у Полтаві проживав Михайло Якович Рудинський, буде фактом гідної оцінки творчого та громадянського доробку дослідника, чие ім'я золотими літерами вписане в історію міста й вітчизняної археологічної науки.

Сутруненко О.Б.,
кандидат історичних наук

МИХАЙЛО
ЯКОВИЧ
РУДИНСЬКИЙ

• 1887-1958 •

УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОЛОГ,
ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ,
МУЗЕЙНИК, ПРОФЕСОР
ПРОЖИВАВ У ЦЬОМУ
БУДИНКУ В 1917 - 1924 РР.

Ескіз меморіальної дошки, яка буде відкрита в Полтаві, на садибі Літературно-меморіального музею В.Г.Короленка, де проживав учений. Мал. Меланської Т.В., 2001.

РЕЄСТР ПРАЦЬ М.Я.РУДИНСЬКОГО

Показчик вміщує опис, поданий за хронологічним порядком виходу в світ, наукових праць археолога, музеєзнавця та пам'яткохоронця; до нього долучений окремий розділ з переліком найголовніших робіт про життєвий і науковий шлях вченого.

1918

1. Гуртки вивчення рідного краю в школі // Нова школа. — Полтава, 1918. — Ч.3. — С.4-10.
2. В справі заснування в Полтаві факультету Педагогічного // Нова школа. — Полтава, 1918. — Ч.4. — С.1-20.

1919

3. Архітектурне обличчя Полтави: Рис. Рожанковського Ф. — Полтава: накладом газ. "Рідне слово", 1919. — 35 с.: іл.

Попередній друк: Рідне слово. — м.Полтава. — 1919. — 13 серп. (26 серп.). — №15. — С.2-3; 21 серп. (3 верес.). — №21. — С.2-3.

Передрук: Репринт. вид. / Передмова Вайнгорта Л.С., Супруненко О.Б. — Полтава: Метоп, 1992. — 48 с.: іл.

Рец: Ерст Ф. // Книгарь: Літопис українського письменства. — у Києві: Час, 1919. — Ч.1-3. — С.41-42; *Таранушенко С.* // Українське наукове товариство: Зб. секції мистецтв. — у Києві: Держ. видавництво, 1921. — 1. — С.121-125; *Мовчан В.* До краєзнавчої скарбниці // Полт. вісник. — м.Полтава. — 1993. — 16-22 квітня. — № 16 (126). — С.5; *Звагельський В.* Архітектурне обличчя Полтави // Червоний промінь. — м.Суми. — 1994. — 30 квітня. — № 18. — С.2; *відгук: Костенко Вадим.* Архітектурне обличчя Полтави в минулому, або Перечитуючи Михайла Рудинського // Комсомолец Полтавщини. — м.Полтава. — 1990. — 3 жовтня. — №130 (5131). — С.7-8: іл.; 1 листопада. — №131(5132). — С.4; *передрук:* Гомін. — Полтава. — 1990. — № 3. — Жовтень. — С.7-8; *Звагельський В.* Нові видання з історії та культури // Уик-енд. — м.Суми. — 1995. — Янв. — № 3. — С.9: фото обкл. репринт. видання.

4. Історія Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.VII-X. — Разом із Щепотьевим В.О., Щербаківським В.М.

5. Засідання Українського Наукового Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині: [Протоколи] // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.XI-XVI. — Разом із Рудинською Є.Я., Щепотьевим В.О.

6. Дюняні стації неолітичної доби з узбережжя р.Ворскла (Охтирський повіт на Харківщині) // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.79-94: іл. — Рез. фр. м.

7. Образова галерея // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — Хроніка. — С.98-99. — Без підт.

8. Охорона пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип. 1. — Хроніка. — С.99-104. — Разом з Щербаківським В. — Без підп.
9. Зігфрід: Перша частина "Пісні про Нібелунгів" / Перекл. укр. м. — Полтава, 1919. — 12 с.: іл.
10. Ярошенко М.: Життя і творчість. — Полтава, 1919. — 12 с.: іл. — На титулі: М.Р. Рец.: *Ерист Ф.* // Книгарь: Літопис українського письменства. — у Києві: Час, 1920. — Ч.1-3. — Критика і бібліогр. — С.65-66.
11. Початок кінця // Рідне слово. — м.Полтава. — 1919. — 21 вересня. — № 36. — С.2.

1920

12. Музей мистецтва: Коротенький провідник. — Полтава, 1919. — 24 с. — Без підп.

1921

13. Ясні зорі: Книжка для читання дітей на перших уроках навчання в трудовій школі. Зима. — Вид. 2-е, змінене. — Харків-Полтава: Всеукр. держ. вид-во, 1921. — 74 с.: іл.

1926

14. Коротке звіттовдення за діяльність Всеукраїнського Археологічного комітету при УАН в галузі археологічних дослідів у р.1925 // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.3-11.
15. Передісторичні розшуки на Північно-Східній Чернігівщині // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.13-32. — Рез. фр. м.
16. Знахідки в околицях Трахтемирова // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.100-102: іл.
17. Матеріали до вивчення неолітичної доби сточища р.Ворскла: Стація в урочищі Біла Гора під Полтавою. — Київ: УАН, 1926. — 15 с.: іл. — Рез. фр. м.

1927

18. Археологічні досліді року 1926 // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.7-16.
19. Смячка // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.118-122: іл. — Рез. фр. м.
20. Досліді на Кам'яниччині // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.123-143: іл. — Рез. фр. м.
21. Досліді на Полтавщині: Климівка. Розшуки на Кременчуччині // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.144-153: іл. — Рез. фр. м.
22. З приводу годинника роботи Томірової в Картинній галереї Полтавського музею. — Київ, 1927. — 36.1. — С.121-125: іл. — Рез. фр. м.
23. Кварцитові вироби в інвентарі пізньонеолітичних стацій на Україні // Записки Іст-філ. відділу ВУАН. — Київ: ВУАН, 1927. — №51. — С.264-285: іл. — Рез. фр. м.

1928

24. Археологічні збірки Полтавського музею // Збірник, присвячений 35-річчю Музею. — Полтава: ПДДМ, 1928. — Т.1. — С.29-62: іл. — Рез. фр. м.
25. Кілька попередніх зауважень [до матеріалів вивчення передмікенської культури на Україні] // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — №.1. — С.3-8.

26. З приводу знахідки в м.Журавці на Прилуччині // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — №1. — С.65-72: іл. — Рез. фр. м. — Разом з Вороним А.

27. До питання про культури "мезолітичної" доби на Україні // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — № 1. — С.73-94: іл. — Рез. фр. м.

28. Памятки Лоханського острова // Антропология. — Київ: ВАУН, 1928. — № 1. — С.143-166: іл. — Рез. фр. м.

1929

29. Археологічна розвідка на Дніпрельстані: (Кічкаський могильник) // Зб. Дніпропетровського краєзнавчого історико-археологічного музею. — Дніпропетровськ, 1929. — 36.1. — С.45-60: іл.

30. З матеріалів до вивчення передісторії Поділля // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — № 2. — С152-191: іл. — Рез. фр. м.

31. Досліди в Журавці // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — № 2. — С.140-151: іл. — Рез. фр. м.

32. Старо-Орлицький скарб неолітичної доби // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — №2. — С.261-268: іл. — Рез. фр. м.

1930

33. До питання про палеолітичну знахідку в с.Шаповалівці на Коногіщині // Четвертинний період. — Київ, 1930 — Вип. 1/2. — С.37-42: іл. — Рез. фр. м.

34. Журавка: Справоздання за розкопи р. 1929 // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — № 3. — С.98-122: іл. — Рез. фр. м.

35. Мар'янівська стація: (З матеріалів експедиції понад Сеймом) // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — № 3. — С.179-190. — Рез. фр. м.

36. Попівгородський вияв культури мальованої кераміки: З повідомлення про наслідки дослідного сезону р. 1929 // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — № 3. — С.223-259: іл. — Рез. фр. м.

37. Доісторичне минуле Києва // Київ: Провідник. — Київ: Держвидав, 1930. — С.21-43: іл.

38. Кантамирівські могили римської доби // Записки ВУАК. — Київ: ВУАК, 1930. — Т.1. — С.127-158: іл. — Рез. фр. м.

1931

39. Деякі підсумки та ближчі завдання палеонтологічних вивчень в межах УРСР: Палеоліт, Епіпалеоліт, Ранній неоліт // Антропология. — Київ: ВУАН, 1931. — № 4. — С.145-184. — Рез. фр. м.

40. Les trouvailles paléolithiques d'Ozarynci // Kniaga pam. Demetrykiewicza. — Poznan, 1931.

41. Редагування: Мізин І: Визначніші серії кістяних виробів Мізинської палеолітичної стації в освітленні Ф.Вовка / Виставка "Мізинська палеолітична стація й нові палеолітичні знахідки на території УРСР": Короткий провідник. — Київ: ВУАН, 1931. — 66 с.: іл.

1932

42. Die derzeitige Sachlage betreffend paläolithologischen Studien in der Ukr. SSR // Четвертинний період. — Київ, 1932. — Вип.4. — С.79-82. — Нім. м.

1946

43. Археологічні дослідження на Україні // Радянська Україна. — м.Київ. — 1946. — 15 травня. — С.4.
44. Археологічні дослідження на Полтавщині // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1946. — 7 липня. — С.4.

1947

45. Пушкари: (Матеріали к истории изучения палеолитических стоянок у с.Пушкари Новгород-Северского района на Черниговщине) // СА. — Москва, 1947. — Т.IX. — С.171-198: ил. — Рез. фр. м.
46. Пушкарівський палеолітичний постій і його місце в українському палеоліті // Археологія. — Київ, 1947. — Т.1. — С.7-22: ил. — Рез. фр. м.

1949

47. Мачухська експедиція Інституту археології в 1946 р. // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.53-79: ил. — Рез. рос. м.
48. Стоянки з мікролітичним інвентарем на острові Кізелевому: (Пороги) // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.264-274: ил. — Рез. рос. м.
49. З матеріалів Дністрянської експедиції 1945 р.: (Палеолітичні стоянки Сокіл, Кайгород, Колачківці) // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.299-314: ил. — Рез. рос. м.

1952

50. Дубно-Кременецька палеолітична експедиція: (Деякі спостереження) // АП УРСР. — Київ, 1952. — Т.4. — С.143-154: ил. — Рез. рос. м.
51. Каменная Могила: (Предварительное сообщение о работах 1951 г.) // КСИА АН УССР. — Киев, 1952. — Вып.1. — С.21-31: ил.

1953

52. Каменная Могила // КСИА АН УССР. — Киев, 1953. — Вып.2. — С.69-71.

1954

53. Иван Федорович Левицкий: [Некролог] // КСИА АН УССР. — Киев, 1954. — Вып.3. — С.106-108: портрет.

1955

54. Вовнигские позднеолитические могильники: (К вопросу об оформлении могильников мариупольского типа) // КСИА АН УССР. — Киев, 1955. — Вып.4. — С.147-151: ил.
55. К вопросу о наскальных изображениях Каменной Могилы // КСИА АН УССР. — Киев, 1955. — Вып.5. — С.64-70: ил.

1956

56. Перший Вовницький пізньонеолітичний могильник // АП УРСР. — Київ, 1956. — Т.6. — С.151-161: ил.
57. Погорілівка: (З матеріалів Середньодеснянської експедиції 1949 р.) // АП УРСР. — Київ, 1956. — Т.6. — С.163-171: ил.

1957

58. Петроглифический комплекс Каменной Могилы // КСИА АН УССР. — Киев, 1957. — Вып.7. — С.20-31: ил.

59. Нариси стародавньої Історії Української РСР. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. — 632 с.: іл. — У скл. кол. авт.

60. Ред.: Шовкопляс І.Г. Археологічні дослідження на Україні (1917-1957). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. — 424 с.: іл.

1959

61. К вопросу о древнепалеолитических орудиях из кварцита // КСИИМК. — Москва, 1959 — Вып.73. — С.126-132: ил.

1961

62. Кам'яна Могила: (Корпус наскельних рисунків). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. — 140 с.: іл.

1988

63. Лист до З.Форової / Публ. Ротача П.П. // ПУ. — Київ, 1988. — № 3. — С.22-23.

1991

64. 3 листа до Наркомату освіти республіки, Головополітосвіти, Наукового Комітету, ВУАН та Полтавського губпарткому з питання охорони Покровської церкви в Полтаві від 5 лютого 1923 р. / Публ. Нестулі О.О. // Репресоване краєзнавство. — Київ: Рідний край, 1991. — С.368-370. — № 12.

1992

65. Лист до Обласного виконавчого комітету Рад депутатів трудящих Полтавщини від 28 січня 1946 р. / Публ. Мокляка В.О. // АЗ ПКМ. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — Вип.1. — С.16.

1993

66. Михайло Якович Рудинський: Автобіографія // Михайло Якович Рудинський — археолог, музеєзнавець і пам'яткоохоронець: Бібліографічний покажчик / Укл. Супруненко О.Б., Шовкопляс І.Г. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.3-6. — Коментарі: С.20-22.

1995

67. Про заснування в Полтаві педагогічного факультету (1918 р.): On Founding Teachers' Training Department in Poltava (1918) / Публ., передмова Супруненка О.Б. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1995. — Препринт, вип.5. — 40 с.: портрет.

ОСНОВНІ ВИДАННЯ ПРО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ М.Я.РУДИНСЬКОГО

69. **Аббасов А.М.** Роль Губкомиса в створенні краєведчих музеїв Полтавщини // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.1: Історія музею. Колекції. Питання експозиційної роботи. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — С.40-42.

70. **Андрієць В.** Історико-філологічний факультет у Полтаві // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.106, 110.

71. Археология Украинской ССР: Библиографический указатель. 1918-1980 / Сост. Шовкопляс И.Г., Дмитренко Н.Г. — Киев: Наук. думка, 1989. — С.9, 25, 29, 37, 38, 42, 65, 102, 110, 128, 166, 219, 355, 466, 498.

72. Археология Украинской ССР. — Киев: Наук. думка, 1985. — Т.1. — С.66-70, 94, 111, 178, 181, 185-186. — Портрет: С.111

73. Археология України: Бібліографічний покажчик. 1981-1990 / Укл. Шовкопляс І.Г. — Киев: вид. НБУ ім. Вернадського В.І., 1999. — С.13, 39-40, 107, 140, 346, 402.

74. Археология Украинской ССР. — Київ: Наук. думка, 1971. — Т.1. — С.65, 73, 80, 104, 112, 137, 141, 142, 144-145, 146.

75. **Бабенко Л.Л.** Історико-краєзнавчі дослідження в діяльності Полтавського краєзнавчого товариства // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.3: Краєзнавство Полтавщини. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.7-9.

76. **Белієва В.І.** Дослідження пам'ятників кам'яного віку біля с.Пушкарі на Чернігівщині // Друга Чернігівська обласна наукова конференція з історичного краєзнавства / ТД. — Чернігів-Ніжин, 1988. — Вип. II. — С.3-4.

77. **Белієва В.І., Марисова И.В.** Первые поселения человека в Новгород-Северском Полесье // Новгороду-Северскому — 1000 лет: ТД обл. науч.-практ. конф. — Чернигов-Новгород-Северский, 1989. — С.5.

78. **Березанская С.С.** О вкладе М.Я.Рудинского в изучение эпохи бронзы // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.19-20.

79. **Білюс Г.П.** Вивчення пам'яток доби визвольних змагань українського народу 1917-1920 років в Полтавському краєзнавчому музеї // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.4-5.

80. **Білюс Г.П., Литвиненко Е.І.** Музейне будівництво на Полтавщині (1917-1988 рр.) // ТДП першої Полтавської наук. конф. з істор. краєзнавства. — Полтава, 1989. — С.81-83.

81. **Борисковский П.И.** Палеолит Украины: Историко-археологические очерки // МИА. — Москва, Ленинград: Изд-во АН СССР, 1953. — №40. — С.22, 179-180, 222, 238, 247, 273-274, 291, 309, 385-391.

82. **Вайнгорт Л., Супруненко О.** Про книгу та її автора // Рудинський М.Я. Архітектурне обличчя Полтави. — Вид.2-е, репр. — Полтава: Метоп, 1992. — С.Ш-VII. — Портрет: С.1.

83. Видатний мистецтвознавець: [Передмова до публікації в Україні]. Шербаківський Вадим. Український університет у Полтаві // Київська старовина. — Київ, 1994. — № 4. — С.8-14. — Підп.: Публікація Супруненка О.Б., коментарі Коротенка В.В. та Супруненка О.Б.
84. **Внюкур І.С., Телєгін Д.Я.** Археологія України. — Київ: Вища школа, 1994. — 320 с.
85. **Гавриш П. А.** Проблема происхождения племён раннего железного века лесостепного Днепровского Левобережья в работах М.Я.Рудинского // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.25-26.
86. **Гавриленко Ігор.** Біла Гора // Ленінським шляхом. — м.Полтава. — 1982. — 25 лютого. — № 24 (5454). — С.4.
87. **Гавриленко І.М.** Дослідження мезоліту та неоліту в межиріччі Сули і Ворскли: (Довосний період) // ТДП першої Полтавської наук. конф. з істор. краєзнавства. — Полтава, 1989. — С.100-101.
88. **Гавриленко І.М.** Зимівницька археологічна культура (до історії ранньомезолітичного населення Лівобережної України). — Полтава: АСМІ, 2000. — 128 с.
89. **Гавриленко І.Н.** Новые находки мезо-неолитической эпохи в бассейне р. Ворсклы // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.34-35.
90. **Гавриленко І.Н.** Новые памятники эпохи неолита на Полтавщине // ОДПАП: Третій обласний наук.-практ. семінар / ТД. — Полтава: Вид-во "Полтава", 1990. — С. 65-66.
91. **Гавриленко Ігор.** Памяті видатного вченого // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1987. — 2 квітня. — № 76 (16576). — С.4.
92. **Гавриленко І.Н.** Памятники эпохи мезолита в междуречье Сулы и Ворсклы // ОИПАП: Второй обл. науч.-практ. семинар / ТДС. — Полтава: Изд-во "Полтава", 1989. — С.16-19.
93. **Гавриленко І.Н., Гольник Л.В.** Литература о памятниках мезолита и неолита Полтавщины: ошибки и неточности // ОИПАП: [Первый] областной науч.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1988. — С.16-17.
94. **Гавриленко І.М., Журавель Г.Г.** Розвиток науки на Полтавщині (за матеріалами Полтавського краєзнавчого музею) // Регіональні перспективи. — Кременчук, 1999. — № 2-3. — С.6-10.
95. **Гавриленко М.І.** До історії археологічного відділу Полтавського республіканського історико-краєзнавчого музею // ПАЗ. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — Ч.1. — С.9-16. — Підп.: Підп. до друку, примітки Супруненка О.Б.
96. **Гаскевич Д.Л., Гавриленко І.М.** До походження дніпро-донецького неоліту Лісостепового Подніпров'я // Археологія. — Київ, 2000. — № 1. — С.81-93.
97. **Генинг В.Ф.** Очерки по истории советской археологии. — Киев: Наук. думка, 1982. — С.36,216
98. **Гладьш К.В.** Вклад М.Я.Рудинского в изучение памятников архитектуры Полтавы // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.12-13.
99. **Гороховский Е.Л.** Кантемировские курганы на Полтавщине и проблема древностей раннегунского периода на юге Восточной Европы // ОИПАП: Первый обл. научн.-практ. семинар / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1988. — С.18-19.
100. **Гороховский Е.Л.** Сарматское погребение в Новых Санжарах на Полтавщине // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.56-59.

101. **Граб В.І.** Про реабілітацію М.Я.Рудинського // Події, пригоди, факти. — Полтава: Астрей, 1990. — № 2. — Червень. — С.5. — Без підп.
102. **Граб В.І.** Справа М.Я.Рудинського // Полтавський краєзнавчий: Сторінки історії та колекції. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.76-83.
103. **Граб В.І.** У лекацях ДПУ: Нариси про безпідставно репресованих діячів науки і культури. — Полтава: Археологія, 1999. — С.88-89.
104. **Граб В.І., Супруненко О.Б.** Археолог Олександр Тахтай. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.10-21.
105. **Граб В.І., Супруненко А.Б.** Из эпистолярного наследия Н.Е.Макаренко // Донецкий археологический сборник. — Донецк: вид. Донецк. ГУ, 1993. — Вып.3. — С.10-21.
106. **Граб В.І., Супруненко О.Б.** Доля М.Я.Рудинського // Археологія. — Київ, 1992. — №4. — С.89-96: портрет.
107. **Гуслинов Н.В.** Развитие археологических исследований на территории Вологодской области // Историография и источниковедение истории северного крестьянства СССР: Северн. археограф. сб. — Вологда, 1978. — Вып.ІV. — С.17-20.
108. Давня історія України: У двох кн. / Авт. Толочко П.П., Козак Д.Н., Крижицький С.Д. та ін. — Київ: Либідь, 1994. — Кн.1. — С.14, 24, 34; Кн.2. — С.190.
109. Давня історія України: У 3-х т. — Т.1: Первісне суспільство / Авт. Березанська С.С., Гладилін В.М., Гладких М.І. та ін. — Київ: Наук. думка, 1997. — С.13, 398,423; Т.2: Слов'яно-руська доба / Авт. Толочко П.П., Асєєв Ю.С., Баран В.Д. та ін. — Київ: Наук. думка, 2000. — С.39, 44.
110. **Даниленко В.М.** Кам'яна Могила. — Київ: Наук. думка, 1986. — С.3, 8-9.
111. **Даниленко В.Н.** М.Я.Рудинский: [Некролог] // СА. — Москва, 1959. — № 4. — С.329: портрет.
112. Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: 36 документів / Упорядник Супруненко О.Б. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.91-105.
113. **Журавель Г.Г.** Музейне будівництво на Полтавщині в 20-ті роки нинішнього століття та роль в ньому громадських організацій // Музеї. Меценати. Колекції. — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — С.33-36.
114. Інститут археології Національної Академії наук України: Буклет / Толочко П.П., Корвін-Піотровський О.Г. та ін. — Київ: вид. ІА НАНУ, 1999. — С.2, 6.
115. Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область. — Київ: УРЕ, 1967. — С.36.
116. **Кальної Д.П.** Полтава и М. Я. Рудинский // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М. Я. Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.3-4.
117. **Карышев В.** Научная экспедиция в м.Ярески // Вісті (Известия) Полт. Губ. Вивкон. Рад роб., селянськ. та червоноарм. деп. і Полт. Губ. Кому КП(б)У. — 1922. — № 4 (463). — 5 січня. — С.2. — *М-ли підготовлені М.Я.Рудинським.*
118. **Ковалева И.Ф.** Днепровско-донецкая археологическая экспедиция Наркомпро-са УССР 1927-1932 гг.: Автореф. дис. ... канд. ист. наук. — Днепропетровск, 1971. — С.5,8,11.
119. **Ковалева И.Ф.** Обзор архивных источников по истории создания и деятельности Днепровско-донецкой археологической экспедиции (1927-1932) // Вопросы историо-графии и источниковедения всеобщей истории. — Днепропетровск, 1970. — С.121-136.
120. **Ковалева И.Ф.** Участие М.Я.Рудинского в организации и работах Днепровско-донецкой 1927-1932 гг. экспедиции // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.17-18.

121. **Коваленко В.П., Воляник В.К.** Памятники археологии Черниговщины // М-лы к Своду памятников истории и культуры народов СССР по Украинской ССР. Черниговская область. — Киев, 1986. — Вып.4. — С.13-15, 18.
122. **Ковпаненко Г.Т.** Курганы поблизу с.Мачухи на Полтавщині: (За матеріалами М.Я.Рудинського) // Археологія. — Київ: Наук. думка, 1970. — Т.XXIV. — С.146-170: іл.
123. **Козюра І.** Репрсоване краєзнавство Полтавщини. — Лубни, 1997. — С.4-7.
124. **Козюра І.В.** Розвиток історичного краєзнавства на Лубенщині в 20-30 рр. XX ст. — Лубни, 1997. — С.22.
125. **Коляда Ю., Супруненко О.** Дослідник найдавнішого минулого // Соц. культура. — Київ, 1987. — № 9. — С.10.
126. **Кончин Е.** Кто спас кочубеевские сокровища? // Вокруг света. — Москва, 1985. — № 10. — С.20-22: ил.
127. **Коротенко В.В.** Невідомі документи з історії Полтавського краєзнавчого музею у Державному архіві Полтавської області // Полтавський краєзнавчий: Сторінки історії та колекції. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.71-75.
128. **Ког С.И.** Первый в Украине: (К образованию ВУКОПИС) // Историческое краеведение в СССР: Вопросы теории и практики. — Киев, 1991. — С.269-271.
129. **Кулатова И.Н.** [Без назв.] // Сов. музей. — Москва, 1987. — № 5. — С.69. — Про конференцію, присвячену 100-річчю з дня народж. М.Я.Рудинського.
130. **Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Супруненко А.Б.** Курганы скифского времени междуречья Ворсклы и Псла. — Москва-Полтава: изд. ПКМ, 1993. — 108 с.
131. **Кулатова И.Н., Супруненко А.Б.** М.Я.Рудинский и Полтавский краеведческий музей // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.10-12.
132. **Курінний Петро.** Історія археологічного знання про Україну. — Мюнхен: вид. УВУ у Мюнхені, 1970. — Скрипт, ч.37. — 2, 138 с.
133. **Курінний Петро.** Історія археологічного знання про Україну / Передмова Супруненка О.Б. — Вид. 2-е, репр. — Полтава: вид. ЦОДПА та УВУ у Мюнхені, 1994. — Препринт, ч.1. — VI, 140 с.
134. **Курінний П.** Нариси з історії української археології // Університетські виклади. — Авгсбург: вид. УВУ, 1946. — 127 с.
135. **Лебедев Г.С.** История отечественной археологии. 1700-1917 гг. — СПб.: Изд-во СПбГУ, 1992. — С.421-430.
136. **Макаренко Д.С.** Микола Омелянович Макаренко. — Київ: Наук. думка, 1992. — С.34, 42, 55, 56, 147.
137. **Махно Е.В.** "Михайло Рудинский — археолог" // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.6-8.
138. **Махно Е.В.** О некоторых фактах из истории исследования прошлого Полтавщины // ОИПАП: Первый обл. научн.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1988. — С.6-8.
139. **Мезенцева Галина.** Дослідники археології України: Енцикл. словник-довідник. — Чернігів: Сіверянська думка, 1997. — С.24-25.
140. **Миллер М.А.** Археология в СССР. — Мюнхен, 1954. — 296 с.
141. **Михайлов Б.Д.** Каменная Могила: Путеводитель. — 2-е изд., доп. — Днепропетровск: Промінь, 1979. — С.8, 16, 18, 20-22. — Рос., нім., англ. м.
142. **Михайлов Б.Д.** Каменная Могила: Путеводитель. — 3-е изд., доп. — Днепропетровск: Промінь, 1986. — С.5, 12, 15, 18, 30, 33. — Рос., нім., англ. м.

143. Михайлов Б.Д. Петроглифы Каменной Могилы на Украине: (Семантика, хронология, интерпретация). — Запорожье: ИПК "Запорожье", 1994. — С.5, 23, 26-28, 31-32, 35, 36-48, 144, 146, 160, 183.

144. Михайло Якович Рудинський (1887-1958) — археолог, музеєзнавець і пам'яtkоохоронець: Бібліографічний покажчик / Укл. Супруненко О.Б., Шовкопляс І.Г. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — 24 с.

145. Міхєєв В.К., Шрамко Б.А. Археологія залізного віку Східної Європи. — Харків: Каравела, 2000. — 224 с.

146. Мокляк В.О. Археологічні пам'ятки // Полтавська область: Природа. Населення. Господарство: Географічний та історико-економічний нарис. — 2-е вид., доп. і переробл. — Полтава: Полт. літератор, 1998. — С.291-293.

147. Мокляк В.О. Втрати Полтавського краєзнавчого музею в роки Великої Вітчизняної війни // Слов'янська культура: здобутки і втрати: М-ли Міжнародної наук.-практ. конф. (14-16 травня 1996 р.). — Полтава: вид. ПДПІ, 1996. — Т.1.- С.110-113.

148. Мокляк В.О. З історії створення та діяльності Полтавського єпархіального давньосховища // Полтавські єпархіальні відомості. — Полтава, 1997. — Ч.4. — С.30-44.

149. Мокляк В.О. Проспект оглядової екскурсії по експозиції Полтавського краєзнавчого музею. — Полтава: вид. ПКМ, 1998. — 17 с.

150. Монгайт А.Л. Археология в СССР. — Москва: Изд-во АН СССР, 1955. — С.71, 72, 314, 401.

151. Нєвїцький О.О. Полтава у дні революції та в період смути. 1917-1922: Щоденник / Підг. тексту, упорядк. та ком. Коротенка В.В., Пустовіта Т.П., Яненко З.П. — Полтава: вид. ДАПО, 1995. — С.201, 275.

152. Нєстуля О.О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні. — Київ-Полтава: вид. ПКМ, 1994. — 239 с.

153. Нєстуля О.О. Доля церковної старовини України: У 2-х ч. — Київ-Полтава: вид. ПУ НАНУ, 1995. — Ч.1. — 279 с.; Ч.2. — 216 с.

154. Нєстуля О.О. Нєвтомний дослідник пам'яток України (М.Я.Рудинський) // Рєпрєсованє краєзнавствє. — Київ: Рідний край, 1991. — С.275-278.

155. Нєстуля О.О. Охорона пам'яток історії та культури. 1921-1926 рр. // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. — Київ, 1989. — Частина друга. — 171 с.

156. Нєстуля О.О. Охорона пам'яток культури Полтавщини в 1917-1918 рр. // Вивчєння та досліджєння пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.158-173.

157. Нєстуля О.О. Перші кроки в діяльності пам'яtkоохоронних органів. 1917-1920 рр. // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. — Київ, 1989. — Частина перша. — С.51, 55-56, 114, 125.

158. Нєстуля О.О. Роль музеїв в охороні пам'яток історії і культури Радянської України в період з 1919 року до початку 30-х років // Завдання краєзнавства у дослідженні і популяризації пам'яток історії та культури. — Київ, 1991. — С.70-82.

159. Нєстуля О.О. Центральний пролетарський музей Полтавщини і охорона пам'яток краю в першій половині 20-х років // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. Наук. конф. — Ч.1. — Полтава, 1992. — С.42-46.

160. Нєстуля О.О. Церковна старовина України (1917-1941 рр.): Авторєф. дис. ... докт. іст. наук. — Київ: Археологія, 1996. — 33 с.

161. **Нестуля О.О.** Широ закоханий в історію (М.Я.Рудинський) // Реабілітовані історією. — Київ-Полтава: Рідний край, 1992. — С.80-88.
162. **Нестуля С.** Археологічний Комітет Всеукраїнської Академії наук: етапи становлення. — Полтава: Археологія, 1997. — 88 с.
163. **Нестуля С.І.** Всеукраїнський Археологічний комітет: сторінки історії // АЛЛУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.104-106.
164. **Нестуля С.** Становлення Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років). — Полтава: Археологія, 1997 [1998]. — 102 с.
165. **Никитинский И.Ф.** М.Я.Рудинский на Вологодском Севере // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.21-22.
166. **Николаев В.Ф.** Из истории Полтавского краеведческого музея: Воспоминания / Под ред. Супруненко А.Б. — Полтава: изд. ПКМ, 1991. — С.9-27.
167. Областная науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского (26-28 марта 1987 г.) / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — 63 с. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.7-10.
168. **Пастернак Я.** Археологія України. — Торонто, 1961. — 788 с.
169. Полтава: Історичний нарис / Наук. ред. Супруненко О.Б., Якименко М.А., Лобурець В.Є. та ін. — Полтава: Полт. літератор, 1999. — С.138, 150, 246, 278.
170. Полтавська область. Природа, населення, господарство: Географічний та історико-економічний нарис. — Вид. 2-е, доп. і переробл. / За ред. Маца К.О. — Полтава: Полт. літератор, 1998. — 336 с.
171. Полтавський краєзнавчий музей: [Буклет] / Білоус Г.П., Супрун Т.Ю., Супруненко О.Б. — Полтава: Криниця, 1993. — 20 с.
172. Полтавський краєзнавчий музей: Путівник / Кол. авт. — Вид.2-е, доп. та випр. — Харків: Прапор, 1989. — С.3-6, 23-36.
173. Полтавський художній музей. 1919-1994: Бібліографічний покажчик / Передм. й упорядк. мистецтвознавця Ханка Віталія. — Полтава: Полт. літератор, 1994. — С.8-19, 138-139.
174. Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — Київ: Укр. енциклопедія, 1992. — С.638, 639, 780.
175. Полтавщина: Сторінки історії: Буклет / Авт. Мокляк В., Супрун Т., Супруненко О. — Полтава: Археологія, 1999. — 8 с.
176. **Пряхин А.Д.** История советской археологии (1917 — середина 30-х гг.). — Воронеж: Изд-во ВГУ, 1986. — С.33, 87, 88, 153, 157, 158, 159, 160, 179, 239, 258, 260.
177. 50 лет Институту археологии АН УССР / Артеменко И.И. и др. — Киев: Наук. думка, 1984. — С.14, 16, 30, 32, 109, 113-114.
178. Радянська література з археології України. 1967-1975 рр. / Укл. Шовкопляс І.Г., Дмитренко Н.Г. — Київ: Наук. думка, 1978. — С.511.
179. Розвиток радянської археології на Україні (1917-1966): Бібліографія / Укл. Шовкопляс І.Г. — Київ: Наук. думка, 1969. — С.XVI-XVII, XXI, XXIX, 7, 28, 58, 89, 96, 101, 114, 127, 151, 238, 299, 322.
180. **Ротач П.П.** Археолог, осяяний світлом поезії (до 40-річчя від дня смерті М.Я.Рудинського) // АЛЛУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.112-114.
181. **Ротач Петро.** Біль гнізда соловейка: Літературно-краєзнавчі студії. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — С.147-154.
182. **Ротач Петро.** І слово, і доля, і пам'ять: Статті, дослідження, спогади. — Полтава: Верстка, 2000. — С.64-72.

183. **Ротач П.** Євгенія Рудинська // Український календар. 1985. — Варшава: вид. Укр. суп.-культ. т-ва, 1985. — С.91-93.
184. **Ротач П.П.** Літературна Полтавщина: М-ли до українського бібліографічного словника // Архіви України. — Київ, 1967. — №3.
185. **Ротач П.П.** Полтавські видання революційного часу — пам'ятки духовної культури // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.93-98.
186. **Ротач П.** "Усе, що взяв у дорогу" // ПУ. — Київ, 1988. — №3. — С.21-22: іл.
187. **Ревежук В.** Полтавщина в українській революції 1917-1919 рр. // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.18, 20.
188. **Рудинские Е.Я. и М.Я.** Археолог М.Я.Рудинский // Краеведческие записки. — Ахтырск: изд. Ахтыр. краевед. музея, 1962. — Вып.3. — С.82-89.
- Передрук:* АЗ ПКМ. — Полтава, 1992. — Вып.1. — С.9-14.
189. **Рудинський Михайло (1887-1958)** // Енциклопедія українознавства: Словникова частина. — Перевид в Україні. — Львів: вид. НТШ, 1998. — Т.7. — Пряшівщина — сиг. — С.2629-2630: портр.
190. **Рудинський Михайло Якович** // Енциклопедія Сумщини: (М-ли). — Вип.ІІІ: Діячі науки / За ред. Звагельського В.Б. — Суми: вид. Сум.ДУ, 1999. — С.72-75. — Авт. Звагельський В.Б., Супруненко О.Б.
191. **Рудинський Михайло Якович** // УРЕС. — Вид.2-е. — Київ: УРЕ, 1987. — Т.3. — С.137. — Авт. Шовкопляс І.Г.
192. **Рудинський Михайло Якович** // УРЕ. — Вид.2-е. — Київ: УРЕ, 1983. — Т.9. — С.506. — Авт. Шовкопляс І.Г.
193. **Рудинський Михайло Якович** // УРЕ. — Вид.1-е. — Київ: УРЕ, 1963. — Т.12. — С.422. — Авт. Шовкопляс І.Г.
194. **Самойленко О.П., Горошочок В.Я.** Праця Михайла Рудинського "Архітектурне обличчя Полтави" як джерело вивчення історії культових споруд міста // Релігійна традиція в духовному відродженні України: М-ли Всеукр. конф. — Полтава, 1992. — С.111-112.
195. **Сапожников И.В.** М.Я.Рудинский и проблемы выделения историко-культурных регионов в позднем палеолите Украины // ОИПАП: Второй обл. научн.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1989. — С.12-13.
196. **Семёнов-Зусер С.А.** Скифская проблема в отечественной науке. 1692-1947. — Харьков: Изд-во ХГУ, 1947. — С.153.
197. **Скрипник Г.А.** Етнографічні музеї України: Становлення і розвиток. — Київ: Наук. думка, 1989. — С.149.
198. **Словник-довідник з археології** / Ред., укл. та кер. авт. кол. Гаврилюк Н.А. — Київ: Наук. думка, 1996. — С.46, 77, 99, 155, 199, 206, 224, 285, 398-399, 404.
199. **Соловей Дмитро.** Розгром Полтави: Спогади з часів визвольних змагань українського народу. 1914-1921. — Вид. 2-е, доп. — Полтава: Криниця, 1994. — С.92, 95, 115-118, 127, 129, 135, 163, 183.
200. 100 років Полтавському краєзнавчому музею: Наук. чит., ТД, каталог ювіл. виставок. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.26-27, 29. — Портрет: С.27.
201. **Супруненко А.Б.** А.К.Тахтай — сотрудник Полтавского музея // История и культура Херсонеса и Западного Крыма в античную и средневековую эпохи: ТДК молодых ученых. — Севастополь: издание ХИАЗ, 1987. — С.2-3.

202. Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея в первые годы советской власти // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.14-16.
203. Супруненко О.Б. Археологічні пам'ятки пониззя р. Коломак // АЗ ПКМ. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — Вип. 1. — С.40-55.
204. Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // АИП. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С.16-39.
205. Супруненко А.Б. Археологические памятники Карлового района Полтавской области: Каталог. — Полтава: изд. УТОПИК, 1990. — С.3-4, 16-20.
206. Супруненко А.Б. Археологические памятники территории г.Полтава и окрестностей: Каталог. — Полтава: издание ПКМ, УТОПИК, 1988. — 24 с.
207. Супруненко О.Б. Археологічне краєзнавство Полтавщини початку ХХ ст. // Шоста Всеукраїнська конф. з історичн. краєзнавства: (м. Луцьк, вересень-жовтень 1993 р.). — Луцьк: вид. Волин.ДУ, 1993. — С.193-194.
208. Супруненко О.Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К.М.Скаржинської). — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — 398, II с.
209. Супруненко О.Б. Біля витоків української вищої школи // Щербаківський Вадим. Український університет у Полтаві: Спогади. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.4-5.
210. Супруненко О.Б. Від редактора // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.1: Археологія Полтавщини. — Полтава: видання ПКМ, 1991. — С.3-4. — Без підп.
211. Супруненко О.Б. Видавнича діяльність музею за 100 років // Видання Полтавського краєзнавчого музею за 100 років: Бібліографічний покажчик. — Полтава: вид. ПКМ, 1991 — С.4. — Праці М.Я.Рудинського, видані музеєм: С.17-19.
212. Супруненко О.Б. Видавці та автори полтавської серії "Наші художники" 1919 р. // Добромисл. — Полтава, 1997. — № 1-2 (12-13). — "Книга в журналі". — Додаток: Горленко В. Дмитро Левицький / Пер. Савицької М. — Репр. відтворення. — С.175-188.
213. Супруненко О.Б. Доля колекції музею К.М.Скаржинської // Музеї. Меценати. Колекції. — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — С.9-18.
214. Супруненко О. Дослідник найдавнішого минулого Полтавщини: (до 100-річчя з дня народж. М.Я.Рудинського) // Комсомолец Полтавщини. — м.Полтава. — 1987. — 26 березня. — С.4.
215. Супруненко А.Б. Конференция, посвященная 100-летию со дня рождения М.Я.Рудинского (Полтава, 1987) // СА. — Москва, 1989. — № 3. — С.284-285.
216. Супруненко А.Б. Курганы Нижнего Поворскья. — Москва-Полтава: изд. ЦОДПА, 1994. — 104 с. — Портр.: С.4.
217. Супруненко О.Б. Михайло Рудинський: Сторінки біографії // Рудинський Михайло. Про заснування в Полтаві педагогічного факультету (1918 р.): On Founding Teachers' Training Department in Poltava (1918). — Полтава: вид. ЦОДПА, 1995. — Препринт, вип.5. — С.4-12.
218. Супруненко А.Б. М.М.Семенчик — фундатор Роменського музею, археолог // ТДС первой Сумской обл. научной историко-краеведческой конф. (5-6 апреля 1990 г.). — Сумы: изд. Сум. ГПИ, 1990. — С.137-139.
219. Супруненко А.Б. М.Я.Рудинский — организатор охраны и исследования памятников истории и культуры на Полтавщине // Первая Всесоюзная научн. конф. по историческому краеведению / ТДС. — Киев, 1987. — С.286-287.

220. Супруненко О.Б. На землі Полтавській: Пам'ятки археології Полтави та околиць. — Полтава: Археологія, 1998. — 157 с.
221. Супруненко Олександр. Пам'ятки археології в межах Полтави // Добромисл. — Полтава, 1993. — № 2 (3). — С. 88-94.
222. Супруненко О.Б. Полтавський краєзнавчий музей як науковий осередок // 100 років Полтавському краєзнавчому музею: Наук. чит., ТД, каталог ювіл. виставок. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.7-9.
223. Супруненко О.Б., Звагельський В.Б. Археолог Михайло Рудинський: До 110-річчя від дня народження // Сумський календар' 97. — Суми: Собор, 1996. — С.121-122.
224. Таранушенко С. Рудинський як мистецтвознавець // ПУ. — Київ, 1988. — № 3. — С.20-21.
225. Титова Е.Н. М.Я.Рудинский — исследователь наскальных изображений с Каменной Могилой // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.23-25.
226. Тоцев Г.Н. История изучения археологических памятников в Запорожской области: Метод. рекомендации. — Запорожье: изд. ЗГУ, 1986. — С.8.
227. Українські культурні цінності в Росії: Археологічні колекції України / Толочко П.П., Беляєва С.О., Яневич О.О. та ін. — Київ: вид. ІА НАНУ, 1997. — Вип.2. — С.183.
228. Чиркова М.Ю. З історії охорони пам'яток археології на Полтавщині в 20-х роках ХХ ст. // АЛЛУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.121-124.
229. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. — Київ: Либідь, 1992. — 376 с.
230. Франко О.Е. Фонд М.Я.Рудинского в Научном архиве ИА АН УССР // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.26-28.
231. Ханко Віталій. Видавнича справа на Полтавщині в 1917-1921 роках // Добромисл. — Полтава, 1993. — № 3-4. — С.127-131.
232. Ханко Віталій. Культурне і мистецьке життя Полтавщини доби Української Народної Республіки // Полтавська Петлоріана: М-ли других Петлорівських читань. — Вип.1. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — С.71-73.
233. Шарафутдінова І.Н. М.Я.Рудинский — археолог и педагог // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.8-10.
234. 60 років Інституту археології НАН України / Баран В.Д., Беляєва С.О., Блажевич Н.В. та ін. — Київ: Київ. Академія Євробізнесу, 1994. — С.10, 23, 104, 106, 109.
235. Шовкопляс Г.М. Колекції матеріалів з археологічних досліджень М.Я.Рудинського в Державному історичному музеї УРСР // Актуальні проблеми фондової роботи музеїв. — Київ, 1983. — С.32-38.
236. Шовкопляс І.Г. Основи археології. — Київ: Вища школа, 1972. — 221 с.
237. Шовкопляс І.Г. Михайл Яковлевич Рудинский // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.4-6.
238. Шовкопляс І.Г. М.Я.Рудинский: (1887-1958) // КСИА АН УССР. — Киев, 1959. — Вип.8. — С.175-177: портрет. — Список праць: С.177-178.
239. Щербаківський Вадим. Український університет у Полтаві: Спогади. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.7-10.
240. Этнокультурная карта территории Украинской ССР в I тыс. н.э. / Баран В.Д., Максимов В.Е., Смиленко А.Т. и др. — Киев: Наук. думка, 1985. — С.42.

РУДИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ЯКОВИЧ

Автобіографія¹

Рудинський Михайло Якович, син земського лікаря, народився в м. Охтирка Харківської губернії (теп. Сумська обл.) в 1887 р., 2 жовтня.

Закінчив Охтирську класичну гімназію (1905). Поступив до Історико-філологічного Інституту в Петербурзі, звідки перейшов на історико-філологічний факультет Харківського університету, який закінчив в 1910 р. з дипломом першого ступеню і званням кандидата історико-філологічних наук² (кандидатська робота "Дюнні стоянки неолітичної доби в басейні Дніпра" була зумовлена його археологічними дослідженнями понад р. Ворскла в Охтирському повіті і відкриттям в 1908-1909 рр. ряду неолітичних стоянок, повідомлення про які зроблено на Історико-філологічному товаристві при Харківському університеті в березні 1910 р.)³.

Протягом 1910-1917 рр., під час викладання в середніх школах, свою науково-дослідну діяльність пов'язував зі школою, з учнями. З особливою ефективністю [це здійснювалося] в Петербурзі, де в організованому ним гуртку — "Кружке изучения Лесного"⁴ до самостійної роботи прийшло кілька талановитих юнаків, згодом солідних вчених (Б.Земляков, Г.Сосновський). За цей період проведені дослідження в околицях Путивля (р. Сейм), Переяслава (узбережжя р. Дніпро навпроти Трахтемирова), с.Іванове Радомиського пов. Київської губернії (р. Тетерев), м.Охтирки (р. Охтирка), м.Сум (р.Псел) і відкрита Тархівська стоянка на узбережжі Сестрорецької затоки (розливу) під Петербургом⁵. У 1916 р. брав участь у розкопках палеолітичної стоянки в Мізині та розвідках околиць с.Пирогівка на Чернігівщині.

Після революції переїхав на Україну (до Полтави), де взяв участь у конкурсі на заміщення посади завідуючого Педагогічним бюро Полтавського губернського земства [його Управи], був закликаний на цю роботу (липень 1917 р.). Під час роботи тут редагував журнал "Нова школа", де вмістив ряд організаційних статей: "В справі заснування в Полтаві історико-філологічного факультету", "Гуртки вивчення рідного краю в школі" та ін.⁶

Після ліквідації земських установ був притягнутий до видавничої роботи Полтавського Губернського Наробразу [Наросвіти] і Полтавської Спілки Споживчих товариств, далі — до організації в Полтаві Музею Мистецтв, який і був відкритий ним 01 травня 1919 р.⁷ З організацією Центрального музею Полтавщини (осінь 1920 р.) увійшов до складу його співробітників, де спочатку був зав. археологічним відділом⁸, а згодом і директором (осінь 1920 — осінь 1924 рр.)⁹.

На час роботи в музеї припадає поширення дослідів у сфері історії мистецтва та археології. Один з організаторів Наукового Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині, був обраний ученим секретарем Товариства (листопад 1918 — вересень 1924 рр.)¹⁰, в якому зробив ряд доповідей про наслідки своїх досліджень:

- Архітектурне обличчя Полтави;
- Дюнні стоянки неолітичної доби в басейні р.Ворскла;
- Наслідки археологічних досліджень Яресківської експедиції;
- Чумак Сидір Шепітько;
- Експурсія по Дніпру й Ворсклу в межах Кременчуччини та Кобеляччини;
- Розкопани в Мачухах;
- Подорож по р.Коломак і розкопи в Кантамирівці; та ін.¹¹

За його ініціативою була проведена комплексна експедиція влітку 1921 р. в с.Яреськи Миргородського р-ну, для всебічного вивчення археології, історії та етнографії округи. Вона складалася з 12 наукових співробітників.

Археологічні дослідження околиць Полтави розпочато ним в 1921 р. (стоянка епіпалеолітичного віку на Білій Горі під Полтавою¹², неолітична стоянка в Брусії на ін.) До участі в дальших своїх дослідах на Полтавщині притягав студентську молодь історико-філологічного факультету (Мачухи, Кантемирівка)¹³. Восени 1924 р. переїхав до Києва¹⁴ для праці в АН УРСР та музеях Києва (Історичний музей ім. Т.Шевченка, де був зав. відділом історії первісного суспільства; Лаврський музей, відділ шиття і тканин). У листопаді 1924 р. обраний Дійсним членом Всеукраїнського Археологічного Комітету, а на початку 1925 р. увійшов до складу його Президії як учений секретар ВУАКу, яким був по 1928 р. Водночас був науковим співробітником Кабінету Антропології ВУАН, де завідував секцією історії первісного суспільства. В кінці 1926 р. обраний Дійсним членом кафедри антропології й географії Української Академії Наук (м.Харків)

Далі відійшов від праці в музеях та ВУАКу, цілком присвятивши себе роботі в Кабінеті Антропології, поширюючи її на всю територію України, притягаючи до неї периферійних робітників, значно розширив можливість археологічних досліджень. За 10 років праці йому вдалося зібрати в Кабінеті Антропології численні колекції пам'яток історії первісного суспільства на території України, провести дослідження в ряді областей. Крім особистих виїздів на розкопки і розвідки (Поділля, Дніпропетровщина, Київщина, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина — до 30 виїздів), керував рядом експедицій Наркомосвіти та Академії Наук, головним чином по дослідженню палеолітичних стоянок на Полтавщині і Чернігівщині.

Найбільші результати мав в галузі вивчення пам'яток палеоліту, епіпалеоліту і ранньонеолітичного часу: ствердження своєрідності пост-оріньякських проявів на Україні, продиктованих півднем; відкриття західно-подільської палеолітичної провінції, яке стимулювало вивчення палеоліту в Західній Україні; відкриття Пушкарівського палеолітичного місцезнаходження; постановка питання про можливість відкриття "докремінного" горизонту в історії використання каменю первісною людиною та ряд ін. проблем.

В 1931-1933 рр. викладав історію первісного суспільства і працював з аспірантами в Українському Інституті Матеріальної культури (м.Харків) та ІМК ВУАН (м.Київ).

Наслідки проведених дослідів опубліковані у виданнях Полтавського, Дніпропетровського, Київських музеїв, у працях ВУАКу, Записках ВУАН. Редактор двох випусків КЗ ВУАКу та 4 томів "Антропології" (1928-1931).

У зв'язку зі зміною керівництва в Наркомосвіті УРСР в 1933 р. робота НКО та підвідомчої йому ВУАН була переглянута і реорганізована. Після перевірки штатного складу ІМК АН УРСР був залишений у складі керівного персоналу реорганізованого інституту (січень 1934 р.). В середині травня 1934 р. Київським обласним ДПУ був висланий [підкреслено автором] із Києва в Сєв. Край [так у рукописі, — *О.С.*] на три роки.

Відбувши строк висилки (м.Красноборськ, тепер Архангельської обл., в околицях якого ним було зроблене цікаве для археології Півночі відкриття ранньонеолітичної стоянки на р.Лябле), переїхав до Вологди (січень 1938 р.), де працював в Облспоживспілці, а в кінці 1940 р., за клопотанням обласного музею, перейшов на роботу у Вологодський краєзнавчий музей. Тут провів три дослідних експедиції, що дали значні матеріали для вивчення неолітичної доби в басейнах рр.Сухони та Юга.

У 1944 р. запрошений до праці в ІА АН УРСР і восени 1944 р. переїхав до Києва. Зараз працює як ст. науковий співробітник і Вчений секретар інституту. Починаючи з 1945 р. веде дослідження в полі: на Поділлі, Дніпропетровщині та Полтавщині. Підготував до друку ряд наукових робіт, працює над посібником "Техніка обробки каменю за кам'яної доби" і опрацьовує матеріали своїх дослідів¹⁵.

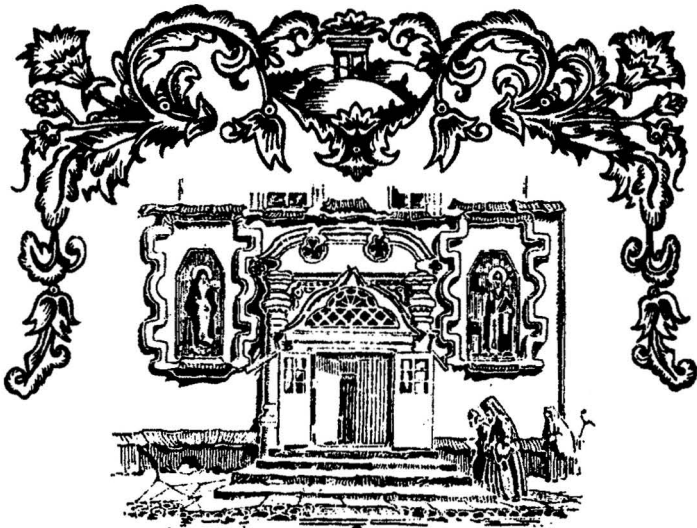
25.XI.47.

У квітні 1948 р. представив на здобуття наукового ступеню кандидата історичних наук роботу "Дослідження і матеріали по археології УРСР", за яку йому присвоєна докторська ступінь. Зараз працює ст. науковим співробітником відділу археології первісно-то суспільства Інституту археології.

07.02.51.

М.Я.Рудинський

М. Я. Рудинський

АРХІТЕКТУРНЕ ОБЛИЧЧЯ ПОЛТАВИ

Перша брошура М.Я.Рудинського, перевидана в Полтаві 1992 р.

Примітки

1. "Автобіографія" публікується рукописами. Науковий архів ІА НАН України. — Ф.10 — Спр. 69. — 25.11.1947 р. — 8 арк.; 07.02.1951 р. — 4 арк. — Мова оригіналу збережена.

2. Обробка матеріалів, зібраних у Поворсклі, проводилася в березні 1910 р. в Музеї старожитностей і витончених мистецтв Харківського університету. В стінах університету М.Я.Рудинський спілкувався з відомими харківськими археологами — Д.Багалієм, П.Трифільєвим, О.Покровським, а особливо — з О.Федоровським, знайомство з яким переросло у дружбу і багаторічне співробітництво. Колекції розвідок потрапили до Полтавського краєзнавчого музею та Національного музею історії України. Кандидатську дисертацію М.Я.Рудинському довелося захищати вдруге — у 1949 р.

3. Частини роботи видрукувані в Полтаві і Києві. Див.: №№ 6 та 17 Реєстру праць М.Я.Рудинського.

4. "Кружок изучения Лесного" працював під керівництвом М.Рудинського у Петроградському Комерційному училищі в 1915-1917 рр.

5. Цей період досліджень відзначений знайомствами із М.Біляшівським, В.Данилевичем, В.Ляскоронським, К.Мельник-Антонович (Київ) та О.Спідним, М.Макаренком, І.Ф.Вовком і його учнями (Петроград).

6. На час публікації ще чотири статті М.Рудинського в газеті "Рідне слово" (Полтава) виявити не вдалося.

7. Про історію створення Музею Мистецтв (Картинної галереї) — сучасного Полтавського художнього музею — існують спогади сестри і сподвижниці М.Рудинського Євгенії Рудинської (Савицької). Див.: *Рудинська Є.Я.* Уваги до історії створення Полтавського художнього музею // Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: Зб. документів / Упорядник. Супруненко О.Б. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.48-61.

8. Фактично М.Рудинський виконував обов'язки заступника директора музею, а з грудня 1920 р. — тимчасово і директора.

9. Очоловав Центральний пролетарський музей Полтавщини вчений у 1922-1924 рр.

10. Детальніше про це див: [*Рудинська Є.Я., Рудинський М.Я., Щепот'єв В.О.*] Засідання Українського Наукового Товариства досліджування й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава: вид. ПКМ, 1919. — Вип.1. — С.ХІ-ХVІ. — Без підп.

11. [*Щепот'єв В.О.*]. Про життя та діяльність Полтавського наукового при ВУАН Товариства за минулі роки (1919-1927) // Записки Полтавського Наукового при Всеукраїнській Академії Наук Товариства. — Полтава, 1928 — Вип. II. — С.VII-X. — Повідомляється про такі доповіді М.Я.Рудинського:

— ВУКОМИСУ і Харківські музеї (26.05.1921);
— Неолітичні стації на Білій Горі під Полтавою (17.07.1921);
— Яреськи та їх околиці, в історично-археологічному відношенні (18.12.1921);
— Сидір Шепітько, чумац (22.01.1922);
— Результати екскурсій в Кременчуцький та Кобеляцький повіти (17.12.1922);
— Про збирання матеріалів про Шевченка на Полтавщині (16.03.1924);
— Результати розкопів могил в ур. Таранів Яр біля с.Мачух влітку 1923 р. (13.04.1924);
— Подання за екскурсію по р.Коломаку. Нові придбання археологічного відділу (08.06.1924).

За опублікованими протоколами засідань Товариства у першому випуску "Записок" (ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.ХІ-ХVІ) зазначені такі *доповіді*:

- Архітектурне обличчя м.Полтави (15.12.1918);
- Стації неолітичної доби по берегах Ворскли на Охтирщині (23.01.1919);
- Найцінніші речі з Художнього відділу Музею Полтавщини (01.06.1919).

12. Стоянка на Білій Горі сучасними дослідниками вважається пізньомезолітичною і пізньонеолітичною. *Див.: Неприша В.И., Зализняк Л.Л., Кротова А.А.* Памятники каменного века Левобережной Украины. — Киев: Наук. думка, 1986. — С.186-187; *Гаскевич Д.Л., Гавриленко Г.М.* До походження дніпро-донського неоліту Ліосстепового Подніпров'я // Археологія. — Київ, 2000. — № 1. — С.82, 89. *Бібліографія: Супруненко О.Б.* Археологические памятники территории г.Полтавы и окрестностей: Каталог. — Полтава: изд. ПКМ, 1988. — С.8-9, 15-20.

13. М.Рудинський уточнює в другому варіанті "Автобіографії": "в 1922 р. — велика маршрутна експедиція по Ворсклі та Дніпру, в 1923 та 1924 рр. — екскурсія по Коломаку і розкопки в ряді пунктів Полтавського району" (Арк.3).

14. До Києва М.Рудинський виїхав під загрозою арешту в Полтаві, де його звинуватили у "слабкому" керівництві музеєм, приписавши численні господарські та наукові огріхи. *Див.: Акт 1924 року, вересня 13 дня, ... по перевірці минулої діяльності Ц.П.М.П., прийому його і передачі обов'язків зав. Музеєм новому завідуючому... / Публ. і коментарі Супруненка О.Б. // Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: 36. документів. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.91-105. — Репресивні дії щодо вченого були зумовлені необхідністю для керівництва замінити директора музею "слухняним" членом ВКП(б).*

15. До покажчика не ввійшли кілька статей в обласній та районній періодиці Полтавської та Запорізької областей, підготовлених до друку М.Рудинським під час польових робіт. Сподіваємося, що з часом це упущення буде виправлене.

При публікації "Автобіографії" збережено правопис рукопису.

© Публікація та коментарі Супруненка О.Б.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

Географічний

- Авгсбург, м. — 134
Біла Гора, ур. — 17, 86
Варшава, м. — 183
Вологда, м. — 107
Вологодська обл. — 107
Ворскла, р. — 6, 17, 89, 130
Вороніж, м. — 176
Донецьк, м. — 105
Дніпропетровськ, м. — 29, 118, 119, 141, 142
Дністр, р. — 49
Дубно, м. — 50
Журавка, с. — 26, 31
Запоріжжя, м. — 143, 226
Запорізька обл. — 226
Кам'яна Могила, ур. — 51, 55, 58, 62, 110, 141-143
Кам'янецьчина — 20
Кантемирівка, с. — 38
Карлівський р-н. — 205
Кієвський, о. — 48
Кічкас, ур. — 29
Кієв, м. — 3, 10, 14-23, 25-28, 30-39, 41-43, 46-60, 62-68, 71-74, 78-80, 83, 84, 96, 97, 106, 108-110, 113-115, 122, 125, 128, 136, 153-155, 157, 158, 160, 161, 174, 177-179, 184, 186, 191-193, 197, 198, 208, 213, 219, 224, 227, 229, 235-236, 238, 240.
Китайгород, с. — 49.
Кішківка, с. — 21
Кобеляцький пов. — 68
Колачків, с. — 49
Коломак, р. — 203
Конотошівна — 33
Кременчук, м. — 94
Кременчугчина. — 21
Кременчуцький пов. — 68
Крим, півострів — 201
Лівобережжя — 85
Ленінград, м. — 81
Лубви, м. — 123, 124
Лубешчина — 124
Лоханський, о. — 28
Луцьк, м. — 207
Львів, м. — 189
Мар'янівка, с. — 35
Мачухи, с. — 122
Міжжя, с. — 41, 71
Москва, м. — 45, 61, 81, 111, 126, 129, 130, 150, 189, 215, 216
Мюнхен, м. — 132, 140
Ніжин, м. — 76
Новгород-Сіверський, м. — 77.
Новгород-Сіверський, р-н. — 45.
Нові Санжари, смт. — 100
Озарич, с. — 40
Охтирка, м. — 188
Охтирський пов. — 6
Погорілівка, с. — 57
Поділля — 30
Познань, м. — 40
Полісся — 77
Полтава, м. — 1-13, 17, 24, 44, 65, 69-70, 75, 82, 85-93, 95, 98-104, 112, 113, 116, 120, 127, 130, 131, 137, 138, 146-149, 151-153, 156, 159, 161-171, 173, 175, 180, 182, 185, 187, 194, 195, 202, 206, 208-214, 216, 217, 220-222, 225, 228, 230-233, 237, 239
Полтавська обл. — 127, 146
Полтавська губ. — 117
Полтавщина — 4, 5, 8, 65, 69, 70, 75-79, 80, 90, 93, 94, 112, 113, 156, 159, 213
Попільгород, с. — 36
Прилуччина — 26
Пушкарі, с. — 45, 46
Псел, р. — 130
Санкт-Петербург, м. — 135
Севастополь, м. — 201
Сейм, р. — 35
Смячка, с. — 19
Сокил, ур. — 19, 49
СССР — 120, 127, 128, 150
Старий Орлик, с. — 32
Сула, р. — 87
Суми, м. — 3, 190, 218, 223
Сумщина — 190
Східна Європа — 145
Торонто, м. — 168
Трахтемирів, смт. — 16
Україна — 23, 27, 60, 73, 108, 127, 132, 139, 152-154, 160
УРСР. 39, 41, 42, 48, 71, 72, 74, 15, 120, 155, 157, 240
Харків, м. — 13, 145, 172, 196
Харківщина — 6
Чернівці, м. — 76, 139
Чернівецька обл. — 121
Чернігівщина — 15, 45, 76, 121
Херсонес — 201
Шаловаківка, с. — 33
Яреськи, с. — 117

Іменний

- Аббасов А.М. — 69
 Андрієвськ В.- 70
 Артемешко І.И. — 177
 Асєєв Ю.С. — 109
 Бабєнко Л. Л. — 75
 Баран В.Д. — 109, 234, 240
 Бєлієва В.І. — 76, 77, 234
 Бєлієва С.О. — 227
 Березанська С.С. — 78, 109
 Білоус Г.П. — 79, 80, 171
 Борисяковський П.Й. — 81
 Вайнгорт Л.С. — 3, 82
 Вернадський В.І. — 73
 Вишокур І.С. — 84
 Волк Ф.К. — 41
 Воляник В.К. — 121
 Вороний А. — 26
 Гавриленко І.М. — 86-94
 Гавриленко М.І. — 95-96
 Гаврилюк Н.А. — 198
 Гавриш П.Я. — 85
 Гаскевич Д.А. — 96
 Генінг В.Ф. — 97
 Гладилін В.М. — 109
 Гладилін К.В. — 98
 Гольник А.В. — 93
 Горюховський Є.Л. — 99, 100
 Горюшчок В.Я. — 194
 Граб В.І. — 101-106
 Гуєлєтов М.В. — 107
 Горленко В. — 212
 Даниленко В.М. — 110, 111
 Дмитренко Н.Г. — 71, 178
 Журавель Г.Г. — 94, 113
 Ерикт Ф. — 3, 10
 Звагєльський В.Б. — 3, 190, 223
 Зіґфрід — 9
 Кальний Д.П. — 116
 Карішев В. — 117
 Ковальова І.Ф. — 118-120
 Коваленко В.П. — 121
 Ковпаненко Г.Т. — 122
 Козак Д.Н. — 108
 Козюра І.В. — 123, 124
 Коляда Ю.В. — 125
 Кончин Є. — 126
 Корвін-Піотровський О.Г. — 114
 Коротенко В.В. — 83, 127, 151
 Костенко В. — 3
 Кот С.І. — 128
 Кравченко Н.М. — 229
 Крижачківський С.Д. — 108
 Кулатова І.М. — 129-131
 Куринний П. — 132-134
 Лебедєв Г.С. — 135
 Левинський І.Ф. — 53
 Литвиненко Е.І. — 80
 Лобурєв В.Є. — 169
 Лугова Л.М. — 130
 Левинський Д. — 212
 Максимов В.Е. — 240
 Макаренко Д.С. — 136
 Макаренко М.О. — 105, 136
 Марієва І.В. — 77
 Махно Є.В. — 137, 138
 Мєзєнєва Г.Г. — 139
 Міхєєв В.К. — 145
 Міллер М.А. — 140
 Михайлов Б.Д. — 141-143
 Мовчан В. — 3
 Мокляк В.О. — 65, 68, 146-149, 175
 Монгайт О.М. — 150
 Нєквіцький О.О. — 151
 Нєстуля О.О. — 64, 152-161
 Нєстуля С.І. — 162-164
 Нібєлуги — 9
 Ніколас В.Ф. — 169
 Нікитинський І.Ф. — 165
 Пастернак Я. — 168
 Прахін О.Д. — 176
 Пустовіт Т.П. — 151
 Рєвєжук В. — 187
 Рожанківський Ф.О. — 3
 Ротач П.П. — 63, 180-188
 Рудинська С.М. — 5, 183, 188
 Рудинська (Савицька М.Я.) — 212
 Рудинський М.Я. — 3, 66, 78, 82, 85, 89, 98, 100-102, 106, 111, 116, 117, 12, 122, 129, 131, 137, 144, 154, 161, 165, 167, 180, 188-195, 211, 214, 215, 217, 219, 223-225, 230, 235, 237-238
 Самоїленко О.П. — 194
 Сапожников І.Я. — 195
 Семенчик М.М. — 218
 Семєнов-Зусєр Г.А. — 196
 Скрипник Г.А. — 199
 Скаржинська К.М. — 208, 213
 Соловей Д.А. — 199
 Супрун Т.Ю. — 171, 175
 Супруненко О.Б. — 3, 66, 67, 82, 83, 95, 104-106, 112, 125, 130, 131, 133, 144, 166, 169, 171, 175, 190, 201-223
 Тарануєнко С. — 3, 224
 Тахтаїт О.К. — 104, 201
 Тєлєгін Д.Я. — 84
 Титова Е.Н. — 225
 Тошєв Г.М. — 226
 Толочко П.П. — 108, 109, 114, 227
 Форова З. — 63
 Франко О.Е. — 230
 Хапко В.М. — 173, 231, 233
 Чирікова І.Т. — 229
 Чиркова М.Ю. — 228
 Чмичов М.О. — 229
 Шарайфудінова І.М. — 223
 Шоякогієв І.Г. — 60, 66, 71, 73, 144, 178, 179, 191-193, 235-238
 Шрамко Б.А. — 145
 Щєпотєв В.О. — 4, 5
 Щєрбаківський В.М. — 4, 8, 83, 209, 239
 Якименко М.А. — 169
 Яєнєко З.П. — 151
 Ярошенко М. — 10

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АЗ ПКМ** — Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
- АИП** — Археологические исследования на Полтавщине, Полтава
- АЛЛУ** — Археологічний літопис Лівобережної України, Полтава
- АН УРСР** — Академія Наук Української РСР
- АП УРСР** — Археологічні пам'ятки Української РСР, Київ
- ВГУ** — Воронежський державний університет, Воронеж
- ВУАК** — Всеукраїнський Археологічний Комітет, Київ
- ВУКОПМИС** — Всеукраїнський Комітет охорони пам'яток мистецтва та старовини
- ГПИ** — Государственный педагогический институт
- ГУ** — Государственный университет
- ДАПО** — Державний архів Полтавської області, Полтава
- ЗУНГ** — Записки Українського наукового Товариства охорони й дослідження пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині, Полтава
- ІА НАНУ** — Інститут археології Національної Академії наук України, Київ
- ІА АН УРСР** — Інститут археології Академії Наук Української РСР, Київ
- ІУ НАНУ** — Інститут історії України Національної Академії наук України, Київ
- КЗ ВУАК** — Короткі згадки Всеукраїнського Археологічного Комітету, Київ
- КСИА АН УССР** — Краткие сообщения Института археологии АН УССР, Киев
- КСИИМК** — Краткие сообщения Института истории материальной культуры АН СССР, Москва
- МИА** — Материалы и исследования по археологии СССР, Москва, Ленинград
- НБУ** — Національна бібліотека ім. В.І.Вернадського НАН України, Київ
- НПШ** — Наукове Товариство ім. Т.Шевченка, Львів
- ОДПАП** — Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини, Полтава
- ОИПАП** — Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины, Полтава
- ПАЗ** — Полтавський археологічний збірник, Полтава
- ПДМ** — Полтавський державний музей ім. В.Г.Короленка, Полтава
- ПДПІ** — Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г.Короленка, Полтава
- ПДПУ** — Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка, Полтава
- ПКМ** — Полтавський краєзнавчий музей, Полтава
- ПУ** — Пам'ятки України, Київ
- СА** — Советская археология, Москва
- СПбГУ** — Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург
- ТД** — Тези доповідей
- ТДК** — Тезисы докладов конференции
- ТДП** — Тези доповідей та повідомлень
- ТДС** — Тезисы докладов и сообщений
- УАН** — Українська Академія наук
- УРЕ** — Українська Радянська Енциклопедія, Київ
- УРЕС** — Український радянський енциклопедичний словник, Київ
- УТОПИК** — Украинское общество охраны памятников истории и культуры
- ХГУ** — Харьковский государственный университет, Харьков
- ХИАЗ** — Херсонесский историко-археологический заповедник, Севастополь
- ЦОДПА** — Центр охорони та досліджень пам'яток археології, Полтава

ЗМІСТ

<i>Супруненко О.Б.</i> Археолог, музейник, пам'яткоохоронець, громадянин	3
Реєстр праць М.Я.Рудинського (1918-1995) / Укл. <i>Супруненко О.Б.</i> , <i>Шовкопляс І.Г.</i>	8
Основні видання про життя і діяльність М.Я.Рудинського / Укл. <i>Супруненко О.Б.</i> , <i>Удовиченко О.І.</i>	13
Рудинський М.Я. Автобіографія / Публ. і ком. <i>Супруненка О.Б.</i>	22
Допоміжні покажчики / Укл. <i>Удовиченко О.І.</i>	28
географічний	28
іменний	29
Список скорочень	30

Науково-довідкове видання

Михайло Якович Рудинський
(1887-1958)

Бібліографічний покажчик

Укладачі

Шовконяк І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І.

Оригінал-макет підготовлений у Видавничому центрі "Археологія"
Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської
облдержадміністрації
36011, м.Полтава-11, вул. Кожомольська, 37, тел./факс. (053-22) 2-26-12

Худ. редактор *Менчинська Т.В.*

Коректор *Курочка Т.Ф.*

Комп'ютерний набір *Удовиченко О.І.*

Комп'ютерна верстка *Тітков О.В.*

На обкладинці: **Фотопортрет М.Я.Рудинського сер. 1940-х рр.** (Музей археології ІА НАН України).

Підп. до друку 10.11.2001 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 2,0. Ум.-фарб. відб. 2,25. Обл.-вид. арк. 2,5. Тираж 320 прим. Вид. № 84/2001.
Зам. № 6/2001.

Віддруковано: "Техсервіс", м.Полтава, вул.Кожомольська, 24. Тел.56-36-71. Факс.56-55-29.

ISBN 966-7628-10-8

